

Волох Анатолій Михайлович — териолог, мисливствознавець, фахівець заповідної справи

Іван Митяй

Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ)
e-mail: oomit99@ukr.net, orcid 0000-0001-6460-7002

МУТЯЙ, І. Volokh Anatoliy Mikhailovich, a mammalogist, game expert, specialist in nature conservation. — A. M. Volokh is a Ukrainian zoologist born in Gulyaypole, Zaporizhia Oblast, on 7 April 1950. He had graduated from Melitopol State Pedagogical Institute (1967–1972) and later was a post-graduate at Cherkasy State Pedagogical Institute (1972–1976). Then he worked at the Department of Zoology of Melitopol State Pedagogical Institute (1976–1995). Currently he is at the Department of Geocology and Land Management of D. Motorny Tavriya State Agrotechnological University. The objects of A. M. Volokh's research are game and rare mammals. He pays special attention to the study of ecology and morphology of animals, and to the evolution of the mammal fauna. He has authored over 200 scientific publications.

Біографічні деталі

Анатолій Волох народився 7 квітня 1950 р. у м. Гуляйполе Запорізької обл. в родині вчителя. Після закінчення школи у 1967 р. навчався у Мелітопольському педінституті (МДПІ) на природничо-географічному факультеті, після чого працював вчителем географії в с. Тоболи (Камінь-Каширський р-н, Волинська обл.). У 1972–1976 був в аспірантурі при кафедрі зоології в Черкаського педінституту. Після служби в армії (1972–1973) та закінчення аспірантури повернувся до МДПІ, де пройшов шлях від асистента кафедри зоології (1976) до зав. кафедри загальної біології та охорони природи (1988–1989).

Після роботи в педвузі (1976–1995) перейшов на посаду доцента кафедри мисливствознавства і біоресурсів Таврійської агротехнічної академії. Кандидат (1980), доцент (1985), доктор біологічних наук (2005), професор (2007). Завідував кафедрою екології та охорони навколишнього середовища (2006–2012), а зараз працює професором кафедри геоекології та землеустрою Таврійського агротехнологічного університету ім. Д. Моторного (м. Мелітополь).

Рис. 1. Анатолій Михайлович Волох. Фото 2009 р.

Після закінчення навчання в МДПІ Анатолій Волох одружився з колишньою однокласницею Іриною Дядик, яка тепер є відомим лікарем-ендокринологом; мають двох дітей: сина Дмитра (1973) та доньку Дарію (1980).

Ключові доробки в галузі теріології

Областю наукових інтересів Волоха А. М. є фауністика та зоогеографія, аут- та синекологія ссавців, організація заповідних територій та ведення мисливського господарства. Волох А. М. працював у складі міжнародних наукових експедицій на Далекому Сході СРСР (1988), острові Діксон та Гиданському півострові в Арктиці (1989), у дельті Дунаю (1993, 2003).

Об'єктами досліджень А. М. Волоха є переважно мисливські ссавці (лось, свиня, олень, сарна, вовк, лисиця, шакал, заєць та ін.). Він надає особливу увагу вивченню екології та морфології хутрових тварин водного комплексу (видра, ондатра, норка, бобер). У зв'язку з розвитком вітрової енергетики дослідник став приділяти увагу питанням вивчення стану угруповань кажанів у місцях будівництва вітрових електростанцій.

Обидві його кваліфікаційні праці є теріологічними. Кандидатська дисертація мала назву «Бобер річковий Середньої Наддніпрянщини та перспективи його господарського використання» (03.00.08) і захищена на спецраді при Інституті зоології АН УРСР 1979 р. Докторська дисертація «Великі ссавці Південної України у ХХ ст.» (03.00.08) захищена там само 2004 р.

Анатолій Михайлович є автором та співавтором низки монографій, зокрема трьох — теріологічного спрямування: «Біологічне сигнальне поле ссавців» (рос.) (Никольский *et al.* 2013), «Мисливські звірі степової України» (рос.) (Волох 2014, 2016) та «Вирощування диких копитних» (Волох 2021). Підготував низку нарисів для «Червоної книги України» (1994; 2009).

Він є автором понад 200 наукових статей, опублікованих у різних країнах світу, брав участь у роботі багатьох міжнародних наукових форумів біологічного та мисливського спрямування.

Рис. 2. Проведення досліджень в Азово-Сиваському НПП: а — 2007; б — 2010 р.

А. Волох є співавтором підручників «Екологія рідного краю» (2006) для школярів та «Загальна екологія» (2017, 2018) для ВНЗ, а також посібника «Методичні рекомендації з організації інвентаризації, оцінки, моніторингу водно-болотного угіддя...» (2020) для працівників природоохоронних установ.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Анатолій Михайлович є ерудованим фахівцем, який має організаторські здібності до роботи зі студентами та викладачами. Він є скромною, вимогливою до себе людиною, з розвиненим почуттям гумору. До його юнацьких захоплень відносяться: гра на саксофоні та виконання пісень у ВІА Мелітопольського ДПШ, а також зайняття спортом (легка атлетика та футбол); він дотепер полюбляє взяти до рук гітару і згадати пісні юності.

Анатолій Михайлович володіє німецькою мовою, має гарну бібліотеку наукових і художніх творів. З юних років любить рибалити й подорожувати. Серед його захоплень — полювання, але, зважаючи на скорочення дичини та зростання з віком поваги до життя, полює тільки 2–3 рази на рік.

Він є членом НТР НПП «Приазовський» та «Азово-Сиваський», а також входив до складу спеціалізованих рад Д. 26.153.01 Інституту зоології НАНУ (2015–2016 рр.) та К 64.051.17 Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (з 2017 р. дотепер) із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності «03.00.08 зоологія».

Під керівництвом А. М. Волоха захищено три кандидатські дисертації: М. Роженко «Хижі ссавці Північно-Західного Причорномор'я» (2006, спец. зоологія); Н. Демченко «Трансформація іхтіоценозів річок Північно-Західного Приазов'я» (2016: спец. «гідробіологія»); Е. Аюбова «Значення лісосмуг для формування і підтримки угруповань птахів у Північно-Західному Приазов'ї» (2021: спец. «екологія»).

Анатолій Михайлович був у багатьох країнах світу (Бельгія, Індія, Іспанія, Італія, Єгипет, Куба, Марокко, Словенія, Таїланд, Танзанія, Туніс, Туреччина, Оман, Франція, ФРН, Хорватія, Чехія та ін.), де відвідував різні національні парки. Він також брав участь у розробці проєктів організації таких національних природних парків, як «Азово-Сиваський», 2018; «Прип'ять-Стохід», 2011; «Хотинський», 2012; «Дермано-Острозький», 2013; «Олешківські піски», 2013; «Приазовський», 2013; «Джарилгацький», 2014; «Кармелюкове Поділля», 2015; «Нижньодніпровський», 2018; «Мале Полісся», 2018; заповідників «Сланецький степ», 2012; «Древлянський», 2015; «Дніпровсько-Орільський», 2015; регіональних ландшафтних парків «Муравський шлях» (2006); «Дунайські острови», 2015; «Ніжинський», 2015; «Міжречинський», 2019) та ін.

Він брав участь у підготовці таких колективних праць, як «Моніторинг та підтримка біологічного різноманіття водно-болотних угідь України» (1995), «Бачення дельти Дунаю» (2004), «Науково-методичні засади охорони та оцінки впливу на навколишнє природне середовище під час проєктування, будівництва та експлуатації вітрових та сонячних електростанцій, ліній, мереж» (2014), «Оцінка ландшафтного та біологічного різноманіття інтегральними біологічними індикаторами та маркерами» (2014).

За сумлінну працю та особистий вагомий внесок у дослідження диких тварин, управління їх ресурсами та розробки заходів щодо збереження рідкісних видів він багаторазово нагороджувався грамотами, преміями, мав подяки від ректорату та МАП України (2010).

Анатолій Михайлович підтримує творчі зв'язки з вченими різних країн світу (США, Польща, РФ, Білорусь, Словаччина, ФРН та ін.). У 2003 р. його прийнято в екстраординарні члени Німецького товариства дослідників диких тварин та мисливства (GWJ), а у 2018 р. за успіхи у дослідженні дикої природи та за сприяння українсько-німецькій науковій співпраці його нагородили почесною медаллю GWJ. Він є членом Ради Українського теріологічного товариства, членом НТР Всеукраїнської асоціації мисливців та користувачів мисливських угідь, а також почесним членом Українського товариства мисливців та рибалок.

Анатолій Михайлович має відзнаки «Відмінник народної освіти УРСР» (1991), «За наукові досягнення» (2007), «За вагомий внесок у розвиток освіти» (2007) та «Знак Пошани» (2010). У 2017 р. А. М. Волоху надано почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Література

- Александров, Б., А. Волох, В. Воровка, [та ін.]. 2020. *Методичні рекомендації з організації інвентаризації, оцінки, моніторингу водно-болотного угіддя міжнародного значення та складання інформаційного опису*. За ред. В. Демченка, О. Петрович. Олді-Плюс, Херсон, 1–227.
- Никольский, А. А., В. В. Рожнов (ред.). 2013. *Биологическое сигнальное поле млекопитающих*. (авт.: Никольский, А. А., В. В. Рожнов, А. Д. Поярков, [et al.]). КМК, Москва, 1–323.
- Волох, А. М. 2014. *Охотничьи звери Степной Украины*. Кн. 1. ФЛП Гринь Д.С, Херсон, 1–412.
- Волох, А. М. 2016. *Охотничьи звери Степной Украины*. Кн. 2. ФЛП Гринь Д.С, Херсон, 1–573.
- Волох, А. М. 2019. *Вирощування диких копитних*. Олді-Плюс, Херсон, 1–400.
- Черничко, И., Б. Александров, В. Сиохин, А. Волох, А. Волошкевич, [et al.]. 2004. *Видение дельты Дуная, Украина*. WWF/Partners for Wetlands, Вена, Одесса, 1–232.
- Volokh, A. 2018. Management of the red deer (*Cervus elaphus* Linnaeus, 1758) population in the Azov-Syvash National Park, Ukraine. *Beiträge zur Jagd & Wildforschung*, **43**: 61–70.
- Volokh, A. 2020. Morphological characteristics of the European hare (*Lepus europaeus* Pallas, 1778) in the steppe zone of Ukraine. *Modern Environmental Science and Engineering*, **6** (1): 59–71.

Митяй, І. Волох Анатолій Михайлович — теріолог, мисливствознавець, фахівець заповідної справи. — Волох А. М. — український зоолог, народився у м. Гуляйполе Запорізької обл. 07.04.1950. Вищу освіту отримав у Мелітопольському державному педагогічному (1967–1972) та в аспірантурі Черкаського державного педагогічного (1972–1976) інститутів. Потім працював на кафедрі зоології Мелітопольського державного педагогічного інституту (1976–1995), зараз – на кафедрі геоекології та землеустрою Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Д. Моторного. Об'єктами досліджень А. М. Волоха є мисливські та рідкісні ссавці. Особливу увагу він надає вивченню екології та морфології тварин, а також еволюції теріофауни. Автор понад 200 наукових публікацій.